Oulu 18.11.1971

PANU:

MIKSI EI PAKKIHUONEEN-KATU

Oulun paikannimiä kartoista tavaillessani ihmettelin taas kerran, miksi myös Pakkahuoneenkadun nimi on jossain vaiheessa vääntynyt alkuperäisestä suomalaismuodostaan nykyiseksi. Pakkahuoneenkatu kadunnimenä kuuluu Oulun vanhimpiin, vaikka onkin hyvin paljon nuorempi kuin vanhimmat, Linnankatu — Slotts-Gatan, Kajaaninkatu — Kajana-Gatan, Torikatu — Torg-Gatan ja Kirkkokatu — Kyrk Gatan (1763—1804:kallas Hock Stor Gatan). Yksikään näistä ei liene aivan tarkalleen "alkuperäisellä" paikallaan.

Pakkahuoneenkatu ilmestyi kuvaan tietenkin Pakkahuoneen rakentamisen jälkeen. Pakkahuone on paikallaan Heikolanniemessä Haxellin piirtäessä tunnettua karttaansa 1763, vaikka se Pakkahuone, jonka nykyisin elävät muistavat, syntyikin vasta 1787. Haxellin kartassa on tietysti alun alkaen vain ruotsinkieliset nimet, mikäli sanat ovat olleet ruotsinnettavissa. Johdonmukainen ei mittari Haxell paremmin kuin kukaan muukaan kartantekijä näytä olleen. Heikolanniemen nokassa "lukee": Packhus. Aukealla, joka nyt on lähinnä "ei-kenenkäänmaata" huoltoasemien, linja-autoaseman ja Montinin makasiinin välillä, on merkintä: Packhus Torget. Epämääräiseltä ranta-alueelta, jota reunustaa aittojen laskematon rivistö, lähtee Packhusgatan.

Vuoden 1839 kartassa on samanniminen katu samalla paikalla: Packhus Gatan. Yllättäen on tämä katu merkitty myös suomeksi: Pakkihuoneenkatu. Pakkihuoneenkatu — siis i! — toistuu kartassa 1876 ja 1886. Ruotsin kielessä on näissä kartoissa palattu ensiksi mainitsemaani kirjoitustapaan, sanat yhteen. Niin, miksikähän sitten joskus tällä vuosisadalla lystikkäästä Pakkihuoneenkadusta tuli nykyinen Pakkahuoneenkatu? Keskustelin kerran karttojen ääressä tätäkin ystäväni Heikki Suitialan kanssa. Meidän aikanamme on tosiaan puhuttu pakkahuoneista, on ollut pakkamestareita jne. Se vanha Pakkahuonekin oli vielä parikymmentä vuotta sitten... Paikannimet kartoissa ovat muuttuneet pelkästään erehdystenkin takia, kartantekijäin huolimattomuutta, ymmärtämättömyyttä. Mutta saattoi Pakkihuoneen muuttiminen Pakkahuoneeksi olla myös kielen huoltoa. Ehkäpä pakki-sanan i koettiin virheeksi. Itsenäisyyden alkutaipaleella suomenkieltä korjailtiin paljon, suomennettiin, keksittiin uusia aitosuomalaisia sanoja. Suitiala: ehkäpä "pakki"-Pakkihuone 30-luvulla tuntui jotenkin tönköltä, särähti korvaan, mutta nyt nimityksellä jo olisi antiikkiarvoa...

Hienosti oivallettu! Jatkossa edellytetään nimittäjiltä, "ristijöiltä" ja "kastajilta" tyyli- ja kielikorvaa, ja toivotaan, että heillä olisi työssään pieteettiä.

Lopuksi palaan lyhyesti Aleksanterintorille, josta jo on puhuttu. Jo vuoden 1854 Oulua esittävässä karttapiirroksessa (sanomalehtileike 1954) on sittemmin Aleksanderin torina esiintyvällä meille tutulla Keskuskentällä silloisen Tehdaskadun (nyt Albertinkatu) jatkolla rakennus, joka sitten vuoden 1876 kartassa on merkitty sanalla "Batzar". Rakennus on paikallaan myös 10 vuotta myöhemmin, jolloin torin reunassa on jo pitkänsuikea rakennus, jonka me sitten aikanaan opimme tuntemaan Narikkana. Vuonna 1886 on sen paikalla kartassa sana Bazar". Niin että on Oulussakin ollut "basaareja"!